

Purpose. To substantiate and disclose peculiarities of using the preparation aimed to form valuable and normative social competence of future social pedagogues. Such peculiarities are based on the concept analysis of the definition «competence» and different scientific approaches to its explanation.

Methods. Comparison, generalization, observation, systemic analysis, theoretical cognition, the method of analogy.

Results. The content of value-normative component in the realization of competence approach in professional preparation is disclosed, the necessity of using training for the formation of personal qualities as responsible attitude to own health, feel of freedom, confidence in own forces and abilities, overcoming fear of mistakes, anxiety and doubts is sustained. In turn, it implies the formation of an appropriate professional world. In turn, it implies the formation of an appropriate professional worldview position, such as optimistic world understanding, determination in achieving goals, freedom of action, leadership skills. Training is understood as a method of formation of the worldview of future social workers which will help prevent strains and professional psycho-emotional exhaustion of the specialist.

Originality. The content of value-normative readiness components of future social workers to the profession activity is analyzed and researched. They are the following: a focus on the positive in life with the use of the main provisions of positive psychology and psychotherapy; formation the psychology of leadership that provides creating of internal leading position and appropriate style of behavior; formation of internal individual freedom and feeling life satisfaction and happiness as a norm of being. Also training methods that can be used in educational process of institutions are chosen to each component.

Conclusion. The necessity of improvement professional preparation of future social workers according to competence approach in education is proved. The significance of formation value-normative readiness to future professional activity of social pedagogues is revealed. The main provisions and conclusions of the article can be used in the system of professional preparation of social workers in Ukraine.

Key words: competence; competence approach; value-normative component; philosophical position; training; values; orientation on positive; freedom; leadership skills; category of happiness.

Одержано редакцією 13.04.2017
Прийнято до публікації 20.04.2017

УДК 37.014.6 : 372

Соловей Юлія Олександрівна,
старший лаборант дирекції ННІ педагогічної
освіти, соціальної роботи і мистецтва,
Черкаський національний університет імені
Богдана Хмельницького, Україна

СТАН РОЗРОБЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

Анотація. Розглянуто основні положення й твердження вітчизняних науковців, які стоять у витоків проблеми впровадження і становлення державного контролю за діяльністю навчальних закладів. Здійснено аналіз особливостей упровадження державного контролю за роботою сучасного дошкільного навчального закладу. На рівні перспектив подальшого дослідження проблеми державного контролю за діяльністю дошкільних навчальних закладів виокремлено роботу з детального вивчення зарубіжного досвіду розроблення проблеми державного контролю за діяльністю навчальних закладів у теорії і практиці управління освітою.

Ключові слова: державний контроль; система контролю; управління; управлінські функції; управлінські рішення; управлінська ієрархія; освіта; дошкільний навчальний заклад.

Постановка проблеми. Державний контроль за діяльністю дошкільних навчальних закладів (ДНЗ) є однією з вагомих процедур покращення їх роботи.

У вітчизняній теорії та практиці управління освітою виникає нагальна потреба в подальшому розробленні наукових основ здійснення державного контролю за діяльністю цих закладів. Поступово основним із пріоритетів розвитку дошкільної освіти стає забезпечення її якості, а однією з головних стратегій формування нового підходу до трансформації дошкільної освіти і науки, згідно з вимогами громадянського суспільства, – забезпечення рівності в доступі до неї та якості освітніх послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Забезпечення контролю в дошкільній освіті в останні роки активно досліджують як функцію державного управління вітчизняні вчені Л. Белова, В. Божинський, В. Гончарук, Д. Дзвінчук, Г. Касьянов, О. Поступна, С. Крисюк, Н. Протасова, О. Сахарук та інші). Також контроль на різних рівнях державного управління в системі освіти вивчають С. Васильєва, Л. Даниленко, Д. Дейкун, П. Дроб'язко, О. Зайченко, Л. Калініна, Є. Красяков, С. Крисюк, М. Поташнік, Є. Хриков, Г. Шамова та інші вчені. Загальні аспекти державного контролю за діяльністю дошкільних навчальних закладів розглядають у своїх публікаціях І. Бех, Т. Дем'янюк, Г. Єльнікова, Л. Карамушка та інші вчені.

Мета статті – здійснити ретроспективний аналіз стану розроблення проблеми державного контролю за діяльністю ДНЗ у вітчизняній теорії та практиці управління освітою.

Виклад основного матеріалу. Для того, щоб різносторонньо розглянути дану проблему, слід, насамперед, дати відповідь на питання «Що таке управління?». Наприклад, дослідник М. Поташнік трактує поняття «управління» як цілеспрямовану діяльність усіх суб'єктів, що забезпечує становлення, стабілізацію, оптимальне функціонування та обов'язковий розвиток дошкільної установи [6, с. 52–53]. У філософському енциклопедичному словнику термін «управління» роз'яснюється як елемент, функція організованих систем різної природи, що забезпечують збереження їх певної структури, підтримання режиму діяльності, реалізацію програми і мети [15, с. 674].

Натомість Г. Ділян [4] розглядає управління як функцію, що властива організованим (цілісним, складним) системам, що цілеспрямовано сприяє взаємодії суб'єкта та об'єкта управління в цілях підтримки системи в заданому режимі функціонування й розвитку [4, с. 12]. Так, «державне управління освітою» визначається як цілеспрямований, планомірний процес, що пов'язаний із розробленням, прийняттям, упровадженням у практичну діяльність навчальних закладів і органів державного управління рішень, які спрямовані на реалізацію політики забезпечення якості освіти і задоволення потреб ринку праці на міжнародному, національному, регіональному і місцевому рівнях [11, с. 8].

Державна політика у сфері освіти та реалізація її основних напрямів – головне завдання реформування освіти України. На початку 90-х років в освіті України відбуваються вагомі зміни, які дають можливість створити в державі демократичне суспільство, що вимагає суттєвої перебудови системи державного управління й контролю за системою дошкільної освіти [5].

У працях багатьох науковців зазначається, що будь-які зміни в суспільстві починаються зі змін у системі освіти. Саме тому основним із пріоритетів розвитку дошкільної освіти стає забезпечення рівності в доступі до неї, якості освітніх послуг і відповідного ресурсного забезпечення ДНЗ. Забезпечення якості дошкільної освіти пов'язане з визначенням стандарту, застосуванням відповідних методів і критеріїв її оцінювання. Цей процес супроводжується інспектуванням, атестацією, акредитацією, мета яких – перевірка державними органами управління відповідності практичної роботи дошкільних навчальних закладів різних типів існуючим стандартам. Організація цього процесу пов'язана, насамперед, з ефективною концепцією державного контролю в системі освіти та її запровадженням у практику ДНЗ.

Дослідниками визначено, що середина XIX – початок XX століття є етапом зародження дошкільного виховання і відкриття перших закладів для дітей. Це підтверджується дослідженням Л. Пісоцької [12], яка стверджує, що виникнення перших дитячих садків припадає на 60-ті роки XIX ст. з ініціативи приватних осіб, благодійних і філантропічних організацій [12, с. 550].

У наукових дослідженнях учених НАПН України наголошено, що поняття «державний контроль у галузі освіти» передбачає пошук нових відкритих, демократичних моделей управління освітою, що враховують регіональні особливості, тенденції зростання автономності навчальних закладів, конкурентність освітніх послуг, забезпечують науковий супровід управлінських рішень, поєднання державного і громадського управління, упровадження нової етики управління [2, с. 186]. При цьому увага акцентується на тому, що державний контроль необхідний на всіх етапах управлінської діяльності, а його роль в управлінні й удосконаленні освітнього процесу загальнонавчальної освіти визнана [3, с. 9].

Науковцем М. Вебером запропонована модель «ідеальної» системи управління дошкільною освітою, яка передбачає чітку управлінську ієрархію й дотримання регламентованих правил під час роботи з колективом. У другій половині XX ст. дана модель піддається різкій критиці й зазнає регресивного стану, адже вчені, які розробляють цю проблему, вважають, що такі жорсткі правила не допоможуть підвищити ефективність управління системою дошкільної освіти. М. Фоллетт у своїх дослідженнях також зауважує на те, що така модель управління дошкільною освітою не дає змоги успішно розв'язати проблему підвищення продуктивності праці, адже уособлює «формальну знеособленість» працівників дошкільних закладів [1, с. 21].

М. Поташник [14] у ході роботи над проблемою державного контролю за діяльністю ДНЗ акцентує свою увагу на необхідності розроблення системи заходів, метою яких є стабільний розвиток колективу ДНЗ (об'єкту управління) через функції планування, організації, контролю й регулювання. Також, науковець указує, що контроль за діяльністю навчальних закладів має носити багатовимірний методологічний характер і різнобічно характеризувати всі життєво значущі для розвитку ДНЗ сторони його діяльності, сприяти прийняттю формальних і неформальних управлінських рішень [11, с. 8].

На думку О. Липовецької [7, с. 248], державно-громадське управління системою освіти в Україні здійснюється через старі структури, які ще не адаптовані до перехідних умов і сучасного ринку освітніх послуг. Крім того, вчена вважає, що законодавчо ще не встановлено участь органів місцевого самоврядування в удосконаленні дошкільних закладів і комплексів, і, при цьому важливим є те, що, у процесі зміщення акцентів управління з державного на громадське виявляється потужний стимул розвитку, послідовної гармонізації державно-громадського управління й контролю в галузі дошкільної освіти.

Згідно тверджень В. Малиновського [9, с. 222], функції державного управління мають бути обумовлені цілями (завданнями) управління, носити об'єктивний характер, бути відносно самостійними й однорідними складниками змісту управлінської діяльності, безпосередньо виражати владно-організуючу сутність виконавчої влади і спрямовуватися на забезпечення життєво необхідних потреб об'єкта управління. На нашу думку, усе це безпосередньо залежить від діяльності керівного апарату, який безпосередньо впливає на керування системою з метою досягнення відмінного результату.

Як слушно зауважує Є. Хриков [16, с. 43], контроль за діяльністю ДНЗ має здійснюватися не як диктат чи владні повноваження, а навчання педагогів за допомогою різноманітних форм методичної роботи. Беззаперечним є те, що така методична робота має відповідати новітнім тенденціям освіти, спрямовувати свою роботу на вдосконалення й розроблення новітніх інноваційних технологій у практиці дошкільної освіти.

У 1991 році завдяки численним працям Ю. Конаржевського зароджується цілісна концепція управління освітою. Проте, як нами з'ясовано, це питання залишається актуальним і нині та потребує подальшого наукового обґрунтування. Також нами встановлено, що в ХХ ст. відбувається уповільнення розвитку вітчизняної теорії і методики управління освітою, що є результатом впливу політичних процесів на розвиток суспільства. Цьому значно сприяють наукові доробки зарубіжних та українських учених (публікації протягом ХХ – початку ХХІ ст.), що суттєво поліпшують ситуацію, яка склалася [8].

Аналіз управлінського досвіду в галузі дошкільній освіті доводить, що нині процес управління значно ускладнюється. Адже численні завдання, що поставлені різноманітними державними установами і громадськістю, до цього часу ще не систематизовані й не впорядковані. Це приводить до того, що окрема важлива їх частка випадає з поля уваги керівника, що, у свою чергу, негативно впливає на функціонування дошкільної освіти, не сприяє її розвитку. Крім того, це спричиняє різні перекручення – другорядні завдання ставляться як пріоритетні, а важливі складники управлінської діяльності, які мають законодавче підґрунтя, не розуміються і не переносяться у площину практичної діяльності [13, с. 9].

За спостереженнями І. Михайлика [9], діюча в Україні система контролю за якістю та ефективністю освітньої діяльності залишає значну владу в руках центральних керівних органів. Держава як і раніше залишає за собою монополію, тоді як у світі все більше усвідомлюється, що навчальні заклади повинні бути відповідальними не стільки перед вищими керівними структурами, скільки перед громадськістю й споживачами освітніх послуг. Механізм упровадження такої відповідальності вже відпрацьований у багатьох країнах.

Проведений аналіз наукової літератури дає підстави констатувати, що державний контроль за діяльністю ДНЗ є елементом системи управління освітою, який забезпечує зворотний зв'язок у ній з метою отримання об'єктивної й конкретної інформації про стан реалізації дошкільними установами державної освітньої політики.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Вивчення стану розроблення проблеми державного контролю за діяльністю ДНЗ у вітчизняній теорії та практиці управління освітою можна вважати не зовсім достатнім. Поза увагою науковців залишається цілісна характеристика методичних основ і досвіду державного контролю в системі управління дошкільною освітою, що значно ускладнює сучасне наукове обґрунтування основних засад процедури державного контролю за діяльністю різних типів дошкільних навчальних закладів.

Серед перспектив подальшого дослідження даної проблеми виокремлюємо роботу з детального вивчення зарубіжного досвіду розроблення проблеми державного контролю за діяльністю дошкільних навчальних закладів у теорії та практиці управління освітою.

Список використаної літератури

1. Босак О. З. Еволюція моделі управління у державному секторі : перехід від державного управління до публічного : матеріали II-ї Міжнародної наукової конференції аспірантів та докторантів з державного управління [«Державне управління в Україні : історія державотворення, виклики та перспективи»], (3 червня 2011 р.). – Мiсто, 2011. – С. 21.
2. Гончарук В. В. Шляхи розвитку сучасного управління освітою у регіоні / В. В. Гончарук // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2014. – № 3. – С. 186.
3. Гуз А. А. Система контролю в дошкільному закладі : учебно-методическое пособие / А. А. Гуз. – Минск, 2010. – 178 с.
4. Дылян Г. Д. Управление системами образования в условиях их функционирования и развития / Г. Д. Дылян. – Минск : НИО, 2001. – 111 с.
5. Зайченко О. І. Державно-громадське управління в системі освіти району [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tmc.umo.edu.ua/docs/2/09saiesr.pdf>

6. Корженко В. В. Освітні ініціативи та суспільний поступ / В. В. Корженко // Актуальні проблеми державного управління. – 2000. – № 2. – С. 52–53.
7. Липовецька О. Зарубіжний досвід управління освітою регіону / О. Липовецька // Вісник нац. академії державного управління при Президенті України. – 2013. – № 1. – С. 248.
8. Луначек В. Е. Розвиток теорії управління освітою в Україні і світі в новітній період (після 1991 р.) [Електронний ресурс] / В. Е. Луначек // Актуальні проблеми державного управління. – 2014. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2014_1_3.
9. Малиновський В. Я. Словник термінів і понять з державного управління / В. Я. Малиновський. – Київ : Атіка, 2005. – 240 с.
10. Михайлик І. М. Класифікація функцій державного управління системою загальної середньої освіти : тези X Міжнар. наук. конгресу [«Державне управління та місцеве самоврядування»], (26 березня 2010 р.). Місто, 2010. – С. 355.
11. Панченко А. Г. Державний контроль в системі управління загальноосвітніми навчальними закладами : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.04 «міське самоврядування» / А. Г. Панченко. – Запоріжжя, 2010. – 23 с.
12. Пісоцька Л. С. Початкові етапи зародження і становлення суспільного дошкільного виховання в Україні / Л. С. Пісоцька // Педагогічний дискурс. – 2013. – № 15. – С. 550.
13. Пісоцька Л. С. Усе починається з керівника / Л. С. Пісоцька // Дитячий садок. – 2011. – № 10. – С. 9.
14. Поташник М. М. Управление качеством образования : практико ориентированная монография и методическое пособие / М. М. Поташник. – Москва : Педагогическое общество, 2000. – 448 с.
15. Философский энциклопедический словарь / ред. кол. : С. С. Аверинцев, Э. А. Араб-Оглы, Л. Ф. Ильчев. – Москва : Сов. энциклопедия, 1989. – 815 с.
16. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом / Є. М. Хриков. – Київ : Знання, 2006. – 365 с.

References

1. Bosak, O. Z. (2011). *Evolution of case frame in a public sector: transition from state administration to public: materials of II-i of the International scientific conference of graduate students from state administration* [«State administration in Ukraine: history of creation of the state, calls and prospects»], (3 june). Місто, (in Ukr.)
2. Honcharuk, V. V. (2014). Ways of development of modern management education are in a region. *Vysnyk Zhytomyrs'koho derzhavnoho unyversytetu imeny Yvana Franka (Announcer of the Zhytomyr state university of the name of Ivan Franco)*, 3, 186 (in Ukr.)
3. Huz, A. A. (2010). *Checking system in preschool establishment: methodical train aid.* – Mynsk (in Russ.)
4. Dylyan, H. D. (2001). *Management by the systems of education in the conditions of their functioning and development.* Mynsk: Research Association is Scientific (in Russ.)
5. Zaychenko, O. I. A State-public management is in the system of formation of district. – Retrieved from <http://tme.umo.edu.ua/docs/2/09saiesr.pdf> (in Ukr.)
6. Korzhenko, V. V. (2000). Education of initiative and public advancement. *Aktual'ny problem derzhavnoho upravlynnya (Actual of problem of state administration)*, 2, 52–53 (in Ukr.)
7. Lypovezts'ka, O. (2013). Foreign experience of management of region education. *Vysnyk natsyonal'noyi akademiyi derzhavnoho upravlynnya pry Prezedentovy Ukrayiny (An announcer of national academy of state administration is at President of Ukraine)*, 1, 248 (in Ukr.)
8. Lunyachek, V. E. (2014). Development of theory of management education is in Ukraine and world in a newest period (after 1991). *Aktual'ny problem derzhavnoho upravlynnya (Actual of problem of state administration)*. – Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2014_1_3. (in Ukr.)
9. Malynovskiy, V. Ya. (2005). *A dictionary of terms and concepts is from state administration.* Kyiv: Atika (in Ukr.)
10. Myhaylyk, I. M. (2010). *Classification of functions of state administration of universal middle education: of thesis of X of International scientific congress the system «State administration and local self-government»*, (26 mart). Місто (in Ukr.)
11. Panchenko, A. H. (2010). *State control is in control system by general educational establishments: an abstract of thesis of dissertation of candidate of sciences is from state administration: speciality is 25.00.04 «local self-government».* Zaporizhzhya (in Ukr.)
12. Pysots'ka, L. S. (2013). The initial stages of origin and becoming of public preschool education are in Ukraine. *Pedahohychnyi dyskurs (Pedagogical discours)*, 15, 550 (in Ukr.)
13. Pysots'ka, L. S. (2011). All is begun with a leader. *Dytyachyi sadok (Preschool)*, 10, 9 (in Ukr.)
14. Potashnyk, M. M. (2000). *Management by quality of formation: of practical the oriented monograph and methodical manual.* Moscow: Pedagogical society (in Russ.)
15. A philosophical encyclopedic dictionary / is an editorial college: of Averyntsev, S. S., Arab-Ohly, E. A., & Yl'yichov, L. F. (1989). Moscow: The Soviet Encyclopedia (in Russ.)
16. Hrykov, Ye. M. (2006). *Management educational establishment.* Kyiv: Znannya (in Ukr.)

Abstract. *Solovey Yu. O. The state of development of problem of state control is after activity of preschool educational establishments in home theory and practice of management education.*

Introduction. *State control after activity of preschool educational establishments is one of ponders able procedures of improvement of their work. In a home theory and practice of management education there is an urgent requirement in further development of scientific bases of realization of state control after activity of these establishments. Gradually providing of her quality becomes basic from priorities of development of preschool education, and one of main strategies of forming of the new going near transformation of preschool education and science, according to the requirements of civil society, is providing of equality in access to her and quality of educational services.*

Purpose – *to carry out the retrospective analysis of the state of development of problem of state control after activity of preschool educational establishments in a home theory and practice of management education.*

Results. *Substantive provisions and claims of home scientists that stand at the sources of problem of introduction and becoming of state control after activity of educational establishments are considered. The analysis of features of introduction of state control is carried out at work of modern preschool educational establishment. At the level of prospects of further research of problem of state control after activity of preschool educational establishments work is distinguished from the detailed study of foreign experience of development of problem of state control after activity of educational establishments in a theory and practice of management education.*

Conclusion. *Study of the state of development of problem of state control after activity of preschool educational establishments in a home theory and practice of management education it is possible to consider not quite sufficient. Out of eyeshot scientists there is integral description of methodical bases and experience of state control in control system by preschool education that considerably complicates the modern scientific ground of basic principles of procedure of state control after activity of different types of preschool educational establishments.*

Among the prospects of further research of this problem distinguish work from the detailed study of foreign experience of development of problem of state control after activity of preschool educational establishments in a theory and practice of management education.

Key words: *state control; checking system; management; administrative functions; administrative decisions; administrative hierarchy; education; preschool educational establishment.*

Одержано редакцією 17.04.2017

Прийнято до публікації 21.04.2017

УДК 378:005.336.2 (477)

СТАРОКОЖКО Ольга Миколаївна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки вищої школи, управління навчальним закладом та методики викладання суспільствознавчих дисциплін, Бердянський державний педагогічний університет, Україна

ТРАЕКТОРІЯ КОМПЕТЕНТІСНОЇ ПАРАДИГМИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ

Анотація. *На основі аналізу джерел із питань управління в освіті визначено основні етапи, теоретико-методологічне підґрунтя формування парадигмального дискурсу в царині освіти України. Досліджено континуум і перспективи компетентісної парадигми в освіті.*

Ключові слова: *парадигма; дослідницький підхід; компетентність; компетентісна парадигма; освітній простір; траєкторія; Україна.*

Постановка проблеми. *Суспільні трансформації, що пов'язані з інтеграцією України до світового освітнього та інформаційного простору, зміни соціальних запитів*